

**FREE
NETWORK**
FROGEE

KSE

Kyiv
School of
Economics

**POLICY
BRIEF SERIES**

ПРОЕКТ FROGEE

АНАЛІТИЧНА ЗАПИСКА №3

Уроки з України

Березень 2021

Жінки в політиці: чому вони недопредставлені?

Памела Кампа, SITE

Представництво жінок в українській політиці:
долаючи “скляну стелю”

Христина Голинська, Київська школа економіки

Христина Гиренко, Київська школа економіки

Анотація

Жінки в політиці: чому вони недопредставлені?

Стор. 3 – 8

Жінки, зазвичай, недостатньо представлені в політичній сфері в усьому світі, і їхня недопредставленість зростає на вищих посадах. У цьому короткому огляді я розглядаю деякі останні академічні праці в галузі економіки та політології про можливі причини недостатнього представництва жінок. Загалом, література поділяє ці причини на фактори «зі сторони пропозиції» і «зі сторони попиту»: перший включає потенційно нижчу готовність жінок балотуватися на політичні посади, а другий - упередження виборців та лідерів партій щодо жінок у політиці. Розуміння основних причин недостатнього представництва жінок у політичних інститутах має вирішальне значення для розробки найбільш ефективної політики щодо подолання існуючих гендерних розривів. Наприкінці я підсумовую деякі політики, які були запропоновані або використані для розширення прав і можливостей жінок у політиці, та переглядаю факти, що свідчать про їхню ефективність, коли є відповідні дані.

Представництво жінок в українській політиці: долаючи “скляну стелю”

Стор. 8 – 11

2005 рік – важлива віха у впровадженні гендерної рівності в Україні, адже нарешті було ухвалено довгоочікуваний закон «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» (Верховна Рада України, 2005). І хоча його ухвалення є справді важливим інструментом створення правової основи для гендерної рівності в Україні в різних сферах, цей закон – лише перший крок і попереду ще багато роботи. Необхідно подолати багато перешкод на шляху до забезпечення рівного доступу жінок до керівних посад у всіх сферах, в тому числі і у сфері політики. Ця аналітична довідка висвітлює проблеми жінок в українській політиці, зокрема ті, з якими стикаються жінки, що прагнуть обійняти політичні посади.

Жінки в політиці: чому вони недопредставлені?

Вступ до

Жінки, зазвичай, недостатньо представлені в політичній сфері в усьому світі, і їхня недопредставленість зростає на вищих посадах. З чотирьох аспектів, які розглядаються в Індексі гендерної рівності Світового економічного форуму (а саме: економічні можливості та участь, рівень освіти, здоров'я і виживання та розширення політичних можливостей), аспект «розширення політичних можливостей», який вимірює ступінь представництва жінок у політиці, фіксує найнижчі показники: на сьогодні лише 25% гіпотетичного 100% розриву було закрито.

Важливо, що, хоча існують великі розбіжності між країнами, гендерна нерівність у політичному розширенні можливостей зафіксована в усіх регіонах світу, у тому числі в тих країнах, які є найбільш соціально та економічно розвиненими. Наприклад, Швеція, хоча і має хороший показник представництва жінок у більшості установ (жінки на даний час представляють 47,5% членів парламенту, 54,5% міністрів та близько 43% муніципальних радників), ніколи не мала жінку на посаді прем'єр-міністра, і лише третина мерів - жінки. За оцінками Світового економічного форуму, країни Східної Європи та Центральної Азії закрили лише 15% гіпотетичного 100% гендерного розриву в політичному розширенні прав і можливостей, що є найгіршими показниками серед чотирьох субіндексів, з яких складається загальний індекс гендерної рівності.

Враховуючи постійну недостатню представленість жінок у політичних інституціях, де приймаються важливі для формування суспільства рішення, економісти та політологи, серед інших, дедалі більше зацікавлені у розумінні причин гендерного розриву у політичному представництві. У цьому короткому огляді я підсумовую деяку недавню академічну літературу з цього питання та розглядаю деякі політики, які можуть допомогти усунути гендерні розриви в політичному представництві.

Таблиця 1. Індекс гендерної рівності Світового економічного форуму. Регіональні показники в 2020 році за субіндексом

	Загалом	Економічні можливості та участь	Рівень освіти	Здоров'я і виживання	Розширення політичних можливостей
Західна Європа	0.767	0.693	0.993	0.972	0.409
Північна Америка	0.729	0.756	1.000	0.975	0.184
Латинська Америка та Кариби	0.721	0.642	0.996	0.979	0.269
Східна Європа та Середня Азія	0.715	0.732	0.998	0.979	0.150
Східна Азія та Тихий океан	0.685	0.663	0.976	0.943	0.159
Африка на південь від Сахари	0.680	0.666	0.872	0.972	0.211
Південна Азія	0.661	0.365	0.943	0.947	0.387
Близький Схід та Північна Африка	0.611	0.425	0.950	0.969	0.102
Глобальний	0.685	0.582	0.957	0.958	0.241

Примітка: Глобальний індекс гендерної рівності відстежує прогрес країн у напрямку досягнення гендерної рівності в освіті та охороні здоров'я, а також в економічному та політичному житті. Загальний бал є незваженим середнім значенням для цих чотирьох підпунктів. Оцінка 1 відповідає ідеальній рівності; навпаки, чим ближче до 0 балів, тим більший гендерний розрив у відповідному вимірі. Середне

регіональне значення для Східної Європи та Центральної Азії обчислюється на основі індивідуальних балів 26 країн, перелічених на рисунку 2. Ця таблиця є представленням авторами даних із Глобального звіту про гендерні розриви Світового економічного форуму за 2020 рік (WEF, 2019 с.22).

Чому жінки недостатньо представлені на політичних посадах?

Загалом, найчастіше досліджуються три основні причини, а саме: небажання жінок ставати політиками, упередженість виборців та упередженість партій. Нижче я подаю огляд деяких робіт, що стосуються кожного з цих трьох факторів.

Гендерні розриви в політичних амбіціях

Масштабні опитування зафіксували, що жінки, які, враховуючи їхні професійні та економічні якості, є потенційними політичними кандидатками, заявляють про менші амбіції зайняти виконавчі посади, ніж чоловіки зі схожими характеристиками (Fox and Lawless, 2004). Основними причинами гендерного розриву в амбіціях є те, що (а) жінок менше заохочують балотуватися на виборах, ніж чоловіків, і (б) жінки рідше вважають, що вони кваліфіковані для цих посад, ніж чоловіки.

Тенденція жінок уникати конкуренції (Niederle та Vesterlund, 2007) також може зіграти свою роль, оскільки процес політичного відбору, швидше за все, сприймається як висококонкурентний. Як виявляють Preece and Stoddard (2015), використовуючи два експерименти, налаштування людей на розгляд конкурентного характеру політики знижує зацікавленість жінок у змаганні за політичні посади, тоді як це не впливає на інтерес чоловіків.

На готовність жінок до розвитку політичної кар'єри також можуть впливати сім'я або особисті стосунки. Недавня робота Folke and Rickne (2020) показує, що у Швеції жінки-політики, які отримують посаду мера (тобто найвищу посаду в місцевій владі), значно збільшують ймовірність розлучення зі своїм партнером, тоді як це не стосується чоловіків. Якщо жінки стикаються з вищими витратами на свої кар'єрні досягнення, як свідчать дані Folke and Rickne (2020), вони можуть бути демотивовані у досягненні цих цілей.

Хоча є свідчення того, що жінки можуть бути в середньому менш готові перейти на високі позиції, ніж чоловіки, не зрозуміло, наскільки кількісно цей фактор впливає на нестачу жінок у владі. Введення гендерних квот у списки кандидатів у різних країнах світу може бути інформативним у цьому сенсі. Якщо недостатня представленість жінок у виборчих списках здебільшого пов'язана з відсутністю кваліфікованих жінок-політиків, деякі виборчі списки (в більшості випадків ті, що представляють окремі політичні партії) можуть не пройти на вибори через введення квоти, а середня «якість» списків, яка вимірюється важливими (для виборців) характеристиками своїх членів, знижувалася б. У літературі не знайдено підтвердження жодної з цих двох реакцій на квоти (див. Baltrunaite et al., 2014, Besley et al., 2017, Bagues and Campa, 2020). Навпаки, в Італії (Baltrunaite et al., 2014) та Швеції (Besley et al., 2017) квоти, як з'ясувалося, покращили «якість» обраних політиків.

Упередженість виборців

Krook (2018) зазначає, що наявні дослідження з політології щодо важливості упередженості виборців у поясненні недопредставлення

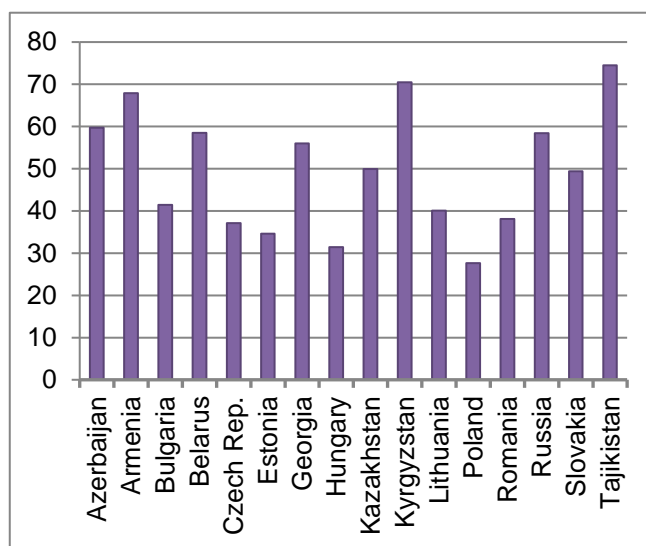

жінок у політиці приводить до неоднозначних висновків. Результати найновішої економічної літератури підтверджують цю оцінку. Barbanchon and Sauvagnat (2019) порівнюють голоси, отримані однією і тією ж жінкою-кандидатом на виборах до парламенту Франції на різних виборчих дільницях в межах виборчого округу, і виявляють, що голоси за жінок нижчі в муніципалітетах з більш традиційними гендерно-рольовими установками. Вони інтерпретують цю закономірність як доказ дискримінації виборцями і роблять висновок, що упередженість виборців має кількісне значення, пояснюючи недостатнє представництво жінок серед політиків. І навпаки, Vagues and Campa (2020) не знаходять доказів упередженості виборців щодо жінок, ґрунтуючись на реакції виборців на запровадження гендерної квоти для виборчих списків в Іспанії. Зокрема, вони вивчають, як квота впливає на виборчі результати у списках, які більше постраждали від квоти – тобто ті, що були змушені збільшити частку жінок-кандидатів більшою мірою через нижчий рівень фемінізації до введення квоти. Вони не знаходять доказів того, що такі списки погіршили їхні відносні виборчі результати через квоту. Інакше кажучи, немає жодних доказів того, що виборці знижують свою виборчу підтримку списку, коли частка жінок-кандидатів зростає з екзогенних причин.

Дані опитування виборців також можуть допомогти виміряти, до якої міри виборці дискримінують жінок. На підставі даних з останньої хвилі дослідження цінностей світу (World Value Survey, 2017-2020) в Західній Європі, як правило, менше 20% респондентів погоджуються із заявою «Чоловіки стають

кращими політичними лідерами, ніж жінки» (наприклад, 5% у Швеції, 9% у Данії та Німеччині, 12% у Фінляндії та Франції, 19% в Італії; лише в Греції частка тих, хто погоджується з твердженням, перевищує 20% (26%). Як показано на рисунку 1, ці відсотки значно вищі у Східній Європі та Центральній Азії).

Рисунок 1. Частка респондентів, які відповідають “Погоджуюсь” або “Абсолютно Погоджуюсь” із твердженням “Чоловіки стають кращими політичними лідерами, ніж жінки”.

Примітка: Дані ґрунтуються на останній хвилі дослідження цінностей світу (World Value Survey)б 2017-2020. Вибрані країни були або частиною колишнього Радянського Союзу, або перебували під прямим впливом СРСР до 1990 року.

Варто зауважити, однак, що відповіді на WVS не завжди інформативні щодо того, якою мірою упередження виборців переважає у країні. Там, де частка респондентів, які вважають, що чоловіки стають кращими політичними лідерами, ніж жінки, близька чи вища за 50%, як, наприклад, у Вірменії, Грузії та Росії, упередження виборців, швидше за все, буде важливим фактором. Однак у країнах з нижчим рівнем згоди, таких як,

наприклад, Польща, робити висновки складніше, оскільки WVS не вимірює частку респондентів, які вважають, що жінки стають кращими політичними лідерами, ніж чоловіки.

Упередженість партій

Лідери партій, які часто є ключовими гравцями у виборі політиків, можуть надавати перевагу просуванню кандидатури чоловіків, а не жінок. Якщо вони знають про упередженість виборців щодо жінок, надання переваги кандидатам-чоловікам відповідає стратегії максимізації голосів. Однак лідери партій можуть також виконувати функції «воротарів» і стримувати жінок навіть за відсутності упередженості виборців. Esteve-Volart and Bagues (2012) знаходять свідчення конфлікту інтересів між виборцями та партіями, досліджуючи вибори в Іспанії. Незважаючи на те, що партії, як правило, висувають жінок на гірші позиції у виборчих бюлетенях, немає доказів того, що жінки залучають менше голосів, ніж чоловіки; до того ж, коли конкуренція жорсткіша, позиція жінок у бюлетенях покращується. Ці два факти приводять авторів до висновку, що не вигідне становище жінок, швидше можна віднести до упередження партій, а не виборців.

Розглядаючи всі ці фактори, важливо також зазначити, що систематичне недопредставлення жінок у політичних інституціях, швидше за все, самоукріплюється через динаміку гендерних груп. У лабораторії жінки в командах з більшістю чоловіків значно рідше висувають себе в якості керівників команд, ніж жінки в командах з більшістю жінок; вони передбачають, не безпідставно, нижчу підтримку з боку членів

команди (див. Born et al., 2019). Жінки-мери в Італії мають значно більше шансів бути усуненими місцевими радами, порівняно з їхніми колегами-чоловіками; що важливо, це особливо підтверджується, коли частка членів ради чоловічої статі є особливо великою (Gagliarducci and Paserman, 2011). Ці дослідження свідчать про те, що, оскільки на політичній арені історично переважали чоловіки, гендерна динаміка груп може створити порочні цикли недостатнього представництва жінок.

Яку політику можна застосувати для збільшення представництва жінок у політичних інституціях?

Для відповіді на недостатнє представлення жінок у політичній сфері можна розглядати різні політики. Намагаючись вирішити питання недостатнього представництва жінок зі «сторони пропозиції», різні некомерційні організації пропонували навчальні програми, спрямовані на надання жінкам знань, навичок та знайомств для побудови політичної кар'єри (див., наприклад, NDI 2013). Хоча огляд існуючої літератури з цих програм виходить за межі цього короткого нарису, наскільки мені відомо, на практиці є мало або немає жодних доказів щодо кількісного впливу навчання на успіхи жінок у політиці. Некомерційні організації, політичні партії та дослідники можуть плідно співпрацювати для впровадження та систематичного тестування навчальних програм.

Гендерні квоти є найбільш поширеним політичним втручанням, особливо ті, що регулюють склад списків кандидатів, і вони були широко вивчені; загалом література вказує на те, що квоти більш-менш ефективні

для розширення можливостей жінок залежно від їхнього дизайну та контексту, в якому вони використовуються (див. Campa and Hauser, 2020 для більш повного огляду економічної літератури щодо гендерних квот та пов'язаних з цим наслідків для зміни політик). Враховуючи нюанси у функціонуванні квот, країнам чи регіонам, які розглядають питання про їх прийняття, слід проконсультуватися з експертами, які знають особливості та недоліки такої політики, та поєднувати свої знання з місцевими знаннями відповідного контексту.

Структура та розподіл влади в партіях є, ймовірно, вирішальним для покращення політичного представництва жінок. Деякі вчені приділяли увагу ролі жіночих організацій у партіях. Теоретично такі організації повинні сприяти створенню мереж та пропонувати послуги наставництва, які, ймовірно, мають вирішальне значення для підйому по кар'єрних сходах у політиці. У Швеції коаліція жінок з правих і лівих партій тиснула на соціал-демократів щодо прийняття їхньої внутрішньої квоти, погрожуючи сформувати феміністську партію (див. Besley et al., 2017). Жіноче крило всередині політичних партій може відігравати аналогічну роль. Kantola (2018) зазначає, що сьогодні жіночі організації вважаються застарілими, принаймні, в європейських партіях; Childs and Kittilson (2016), з іншого боку, показали, що їхня присутність не заважає просуванню жінок на керівні ролі в партії, це основне побоювання, яке було пов'язано з існуванням таких організацій. У країнах з державним фінансуванням політичних партій конкретні кошти можуть бути спрямовані на жіночі організації всередині партій.

Folke and Rickne (2020) також зазначають, що, оскільки жінки на вищих посадах стикаються з більшими обмеженнями у стосунках та сім'ї, ніж чоловіки, політика, що покращує розподіл економічних ролей у парах, може допомогти вирішити проблему недостатнього представництва жінок на політичних посадах; їхнє спостереження підкреслює вирішальну роль гендерно-рольових установок у впливі на розширення можливостей жінок у будь-якій сфері суспільства. Як це ставлення може змінитися? Відповіді на це питання присвячується все більше досліджень. Наприклад, Campa and Serafinelli (2019) показують, що політико-економічний режим, який робить акцент на залученні жінок до ринку праці, може змінити деякі з цих установок. Більше досліджень з різних контекстів та конкретних політик, сподіваємось, дасть можливість розробити більше інструкцій для тих, хто розробляє політику у цьому важливому аспекті, але висновок з існуючих досліджень полягає в тому, що статево-рольові установки можна змінювати, і тому керівники політики повинні приділяти увагу заходам, які можуть впливати на формування таких установок.

У багатьох західних демократіях темпи прогресу у доступі жінок до вищих політичних посад виявились особливо повільними. Ця історія західних демократій та існування описаних вище механізмів само зміцнення можуть стати уроком для країн з перехідною економікою, де виникають нові політичні організації та інституції. За відсутності конкретної політики, яка стосується недостатнього представництва жінок на нижчих рівнях, швидше за все, знадобиться дуже багато часу,

перш ніж гендерні розриви будуть усунені на вищих рівнях політичної ієрархії.

На закінчення я зауважу, що постійний моніторинг гендерних розривів у політичних інститутах є важливим, навіть за наявності чітких тенденцій до зростання, оскільки прогрес рідко є лінійним і тому потребує постійної уваги.

Представництво жінок в українській політиці: долаючи “скляну стелю”

Проблеми

Досліджуючи рейтинг України в Індексі глобального гендерного розриву Світового економічного форуму, можна спостерігати подолання гендерних розривів у економіці, освіті, охороні здоров'я та політиці. Однак, якщо детальніше проаналізувати окремі складові параметри цього Індeksu, можемо чітко простежити, що наша країна має значно нижчий показник щодо розширення прав і можливостей жінок у сфері політики - близько 0.11 балів, тоді як загальна оцінка становить приблизно 0.71 (Глобальний звіт про гендерний розрив. Insight Report, 2020 рік). Рівень грамотності та доступ до економічних можливостей в Україні справді вищий, ніж у багатьох інших країнах, але це й викликає низку питань: Чому так мало освічених та професійних жінок на політичних посадах? Якими є бар'єри для їхньої політичної участі та як їх зруйнувати? Щоб відповісти на ці запитання, для початку розглянемо кількість жінок у складі вищого законодавчого органу – Верховної Ради України. У перші роки після здобуття незалежності України у парламенті рівень

представництва жінок був надзвичайно низький, та з часом ситуація, вочевидь, поліпшується (тут і далі ми наводимо дані з відкритого порталу даних Верховної Ради: <https://data.rada.gov.ua/>). Однак темпи змін залишаються повільними, оскільки в поточному скликанні частка жінок у парламенті становить приблизно 22% порівняно з 19% у парламенті попереднього скликання. Це значно вищий показник, ніж у попередні роки, адже середній показник за останні шість скликань (з 2002 року) становить 12%.

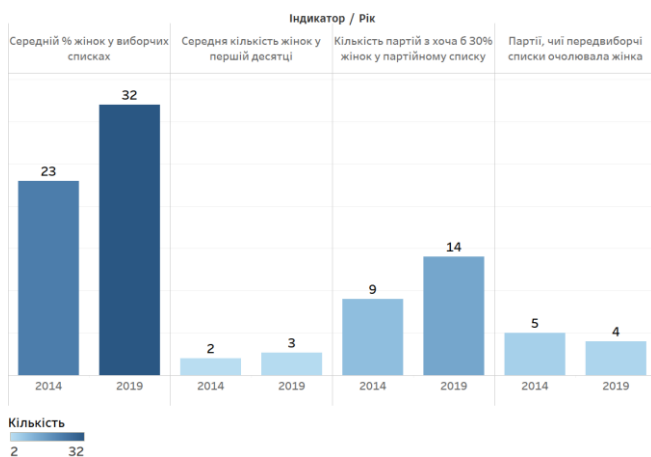
Зростання кількості жінок-депутаток пов'язане із запровадженням гендерної квоти. У 2013 році була перша спроба збільшити їх представництво. Закон “Про політичні партії в Україні” вимагав включення до передвиборчих списків політичних партій не менше 30% жінок, однак реальних санкцій за невиконання закону не було. Ефект цієї інтервенції потребує окремого ретельного дослідження, але відсоток жінок у списках політичних партій почав поступово зростати. Під час парламентських виборів 2014 року жінки очолили списки п'яти політичних партій (Рис. 1). У середньому в перших десятках виборчих списків партій було 2 жінки.

Замість «батога» законодавство заохочувало політичні партії до гендерного збалансування своїх партійних списків «пряником». Політичні партії, у фракціях яких було мінімум 30% жінок, отримали додаткові 10% державного фінансування (у поточному скликанні таких партій дві). Це могло стати додатковим стимулом для виконання закону 2013 року, оскільки на виборах у 2019 році більше партій дотримались квоти (14 із 22 партій). На тогорічних виборах списки

чотирьох політичних партій очолювали жінки, а кількість жінок у першій десятці в середньому зросла до 2.68, причому більше політичних партій розміщали жінок-кандидаток ближче до початку списку.

Рисунок 1. Жінки на парламентських виборах. Примітка: середні цифри за 2014 рік не враховують жіночої партії "Солідарність жінок України".

Джерело: Центральна виборча комісія України, 2020)

Водночас, жінки досі мають нижчий рівень доступу до керівних посад у законодавчій гілці влади. Найвищу посаду спікера парламенту ніколи не посідала жінка, і лише у 2014 році жінка вперше стала заступницею спікера. Відтоді попередня тенденція змінилася – принаймні одну з двох посад заступників голови посідає жінка. Станом на 2020 рік лише 3 жінки є керівницями комітетів, а інші 20 комітетів очолюють чоловіки, і 2 жінки очолюють парламентські групи (фракції) як голови або співголови (Верховна Рада України, 2020 р.). У структурі Комітету з питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій у Донецькій, Луганській областях та Автономної Республіки Крим, міста Севастополя, національних меншин і міжнародних відносин є підкомітет з

питань гендерної рівності й недискримінації, який очолює жінка (Верховна Рада України, 2020 р).

Окрім того, у 2011 році було створено міжфракційне об'єднання "Рівні можливості", що складається з представників кількох парламентських груп та політичних партій (Верховна Рада України, 2011). Хоча це об'єднання депутатів не має таких формальних повноважень як підкомітет, утім, воно активно функціонує і дає важливим поштовх розвитку гендерної рівності в Україні, запроваджуючи зміни до законодавства та популяризуючи ідею гендерної рівності публічно, у тому числі через Громадську раду (Гендерна громадська рада: нові можливості, 2016).

У межах виконавчої влади ситуація дуже схожа. Жодна жінка не обіймала найвищої посади Президента. Юлія Тимошенко була Прем'єр-міністеркою двічі (у 2005 та 2007-2010 роках). Лише двічі за останні 10 років жінки обіймали посади віце прем'єр-міністерок, хоча разом з тим спостерігалось збільшення кількості жінок-міністерок в уряді, а у 2020 році ця кількість знову зменшилась до 14% (Кабінет Міністрів України - Уряд України, 2020). У 2018 році був створений інститут Урядової уповноваженої з питань гендерної політики, який з того ж року і досі очолює Катерина Левченко, що підтверджує задекларований намір зберегти це питання на порядку денному уряду (Кабінет Міністрів України, 2018).

На місцевому рівні жінки обіймають більше керівних посад, кількість яких відповідно зростає зі зменшенням рівня територіальної одиниці. Відсоток жінок, що обіймають посади голів адміністративних одиниць

розширенню їхніх можливостей, тому що існує безліч загальновідомих історій, як жінки переходять з громадянського суспільства на політичні посади, що було особливо помітним після Революції Гідності).

До традиційних каналів належать політичний інтерес і участь у політиці через офіційні інституції (балотування на політичні посади та членство в партіях). Політичні партії, як ще один важливий інструмент участі жінок у політиці, також в останні десятиліття почали більше підтримувати жінок. Хоча до практики створення жіночих партійних крил часто ставляться неоднозначно (Kantola, 2019), особливо в Україні, партії можуть надавати різні можливості для професійного розвитку – навчання, програми наставництва, внутрішній та зовнішній нетворкінг тощо. Цей напрямок часто підтримують міжнародні донори, тому він зазвичай не має системного характеру, але все одно дуже важливий для розширення можливостей жінок.

Третій шлях більш опосередкований: жінки більше схильні брати участь у політичному житті, якщо така поведінка вважається допустимою для їхнього середовища. Як з часом змінюється ставлення до жінок у політиці можна простежити завдяки Світовому дослідженню цінностей, одне з питань якого стосувалося жінок та політичного лідерства – чи є чоловіки кращими політичними лідерами, ніж жінки (Inglehart та ін., 2018). Попри те що за останнє десятиліття ставлення до жіночого лідерства значно покращилося, відсоток респондентів, які погоджуються з цим твердженням, усе ще залишається відносно високим (із 52% у 2009 році до 40% у 2020 році). Тому необхідно приділяти більше уваги розширенню прав і можливостей жінок у сфері політики. Необхідно докласти більше зусиль, щоб використати упередження, які заповнили ЗМІ

й досить часто трапляються в навчальних матеріалах (це питання детально вивчали, наприклад, Марценюк, 2020, Kitsa і Mudra, 2019). Сприяти просуванню цієї ідеї також можуть історії успіху жінок-лідерок, особливо якщо змістити увагу із деталей їх сімейного життя (наприклад, як вони успішно підтримують баланс між родиною та роботою) на їхні професійні риси та досвід.

Висновки

«Політичне розширення можливостей жінок – це не гра з нульовою сумою, і гендерна рівність відкриває, а не закриває, політичну сферу для всіх членів суспільства» (Alexander, 2018). Суспільство, яке забезпечує рівні можливості для політичних посад, є більш спроможним, заможним і добре обізнаним у розв'язанні складних суспільних проблем, інтегруючи різні точки зору. Попри формальне визнання необхідності змін, Україні ще потрібно пройти довгий шлях. Жінки все ще недостатньо представлені в парламенті й, особливо у виконавчій владі, хоча і можна спостерігати певний прогрес у цьому питанні, зокрема на місцевому рівні. Їм складніше просуватися вгору партійними та політичними драбинами. Перші вибори з використанням квоти з жорсткими санкціями сприяли розширенню можливостей жінок, але, щоб зробити зміни системними, політичні партії повинні більше підтримувати жінок, надаючи їм додаткові ресурси як під час виборів, так і після них. Суспільство також неохоче сприймає ідею жінок як політичних лідерок, тому більше уваги слід приділяти освіті та засобам масової інформації, які могли б сприяти розширенню можливостей жінок шляхом усунення будь-яких упереджень у їхньому контенті та показувати більше позитивних прикладів жінок-лідерок.

Використана література

- Alexander A. C., Bolzendahl C. and Jalalzai F., eds. *Measuring Women's Political Empowerment across the Globe*. Cham: Springer International Publishing, 2018.
- Асоціація міст України. "Gender Policy at the Local Level", 2020.
- Bagues M. and Campa P., 2021. "Can Gender Quotas in Candidate Lists Empower Women? Evidence from a Regression Discontinuity Design", *Journal of Public Economics*, 194.
- Baltrunaite A., Bello P., Casarico A., Profeta P., 2014. "Gender Quotas and the Quality of Politicians", *Journal of Public Economics*, 118, pp. 62-74.
- Barbanchon T. and Sauvagnat J., 2019. "Electoral Competition, Voter Bias and Women in Politics". CEPR Discussion Paper No. DP13238.
- Besley T., Folke O., Persson T., Rickne J., 2017. "Gender Quotas and the Crisis of the Mediocre Man: Theory and Evidence from Sweden", *American Economic Review*, 107(8), pp. 2204-2242.
- Born A., Raneshill E., Sandberg A., 2019. "A man's world? – The impact of a male dominated environment on female leadership". *University of Gothenburg Working Paper*.
- Campa P. and Hauser Ch., 2020. "Quota or not Quota? On Increasing Women's Representation in Politics", *FREE Policy Brief Series*.
- Campa P. and Serafinelli M., 2019. *Politico-Economic Regimes and Attitudes: Female Workers under State-Socialism*. *Review of Economic and Statistics*, 101(2), pp. 233-248
- Childs S. and Kittilson M., 2016. "Feminizing political parties: Women's party member organizations within European parliamentary parties". *Party Politics*, 22(5):598-608.
- Esteve-Volart B. and Bagues M., 2015. "Politicians' Luck of the Draw: Evidence from the Spanish Christmas Lottery", *Journal of Political Economy*, 124(5), pp. 1269-1294.
- Folke O. and Rickne J., 2020. "All the Single Ladies: Job Promotions and the Durability of Marriage", *American Economic Journal: Applied Economics*, 12(1), pp. 260-287.
- Fox R. and Lawless J., 2004. "Entering the Arena? Gender and the Decision to Run for Office", *American Journal of Political Science*, 48(2), pp. 264-280.
- Gagliarducci S. and Paserman M. D., 2012. "Gender Interactions within Hierarchies: Evidence from the Political Arena", *The Review of Economic Studies*, 79(3), pp. 1021-1052.
- Inter-Parliamentary Union, 2020. "Women in National Parliaments".
- Кабінет Міністрів України. «Призначено Урядову уповноважену з питань гендерної політики», 15 лютого 2018 р.
- Урядовий портал. Офіційний веб-сайт. «Кабінет Міністрів України - Уряд України», 10 листопада 2020 р.
- Inglehart R., Haerpfer C., Moreno A., Welzel C., Kizilova K., Diez-Medrano J., Lagos M., Norris P., Ponarin E. & Puranen B. et al. (eds.). 2014. *World Values Survey: All Rounds - Country-Pooled Datafile Version*: Madrid: JD Systems Institute.
- Kantola J. (2019). *Women's Organizations of Political Parties: Formal Possibilities, Informal Challenges and Discursive Controversies*. NORA - Nordic Journal of Feminist and Gender Research, (1). doi:10.1080/08038740.2018.1529703
- Kitsa M., Mudra I. (2019). *Gender stereotypes of women in television advertising in Ukraine*. *Feminist Media Studies*, (3), 1-17. doi: 10.1080 / 14680777.2019.1574857
- Krook M., 2018. "Electoral Systems and Women's Representation", In: E.S. Herron, R. Pekkanen, M. Soberg Shugart (eds.) *The Oxford Handbook of Electoral Systems*, New York: Oxford University Press, pp. 172-196.
- Марценюк Т. та Оксамитна С. (2020). Громадська думка щодо гендерних квот та жінок у політиці в Україні. Наукові записки НаУКМА. Соціологія, вип. 2, с. 3-13.
- Мельниченко, Анастасія. "Гендерна громадська рада: нові можливості". Повага (блог), 11 квітня 2016 р.
- Офіційний портал Верховної Ради України. «Комітет з питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій у Донецькій, Луганській областях та Автономної Республіки Крим, міста Севастополя, національних меншин і міжнародних відносин», 2020.
- «Комітети Верховної Ради IX скликання», 2020.
- National Democratic Institute (NDI), 2013. "Increasing Women's Political Participation Through Effective Training Programs"
- Niederle M. and Vesterlund L., 2007. "Do women shy away from competition? Do men compete too much?", *The Quarterly Journal of Economics*, 122(3), pp. 1067-1101.

«Портал відкритих даних Верховної Ради України», 2020.

Офіційний веб-портал парламенту України. «У Верховній Раді України створено міжфракційне депутатське об'єднання "Рівні можливості"», 6 грудня 2011 р.

Preece J. and Stoddard O., 2015. "Why women don't run: Experimental evidence on gender differences in political competition aversion", *Journal of Economic Behavior & Organization*, 117, pp. 296-308.

Schwab, Klaus, Robert Crotti, Thierry Geiger, Vesselina Ratcheva, and World Economic Forum. *Global Gender Gap Report 2020 Insight Report*. Geneva: World Economic Forum, 2019.

Statistics Sweden (SCB), 2018. "På tal om kvinnor och män". ISBN: 978-91-618-1658-3 p.106.

«Центральна виборча комісія України». Доступ 20 листопада 2020 р.

United Nations, 2020. *Gender Social Norms Index (GSNI)*.

World Economic Forum, 2019. "Global Gender Gap Report 2020". ISBN-13: 978-2-940631-03-2.

Верховна Рада України. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків (2005).

Про авторів

Памела Кампа

Стокгольмський інститут перехідної економіки (SITE)
pamela.campa@hhs.se
www.hhs.se/en/research/institutes/site/

Памела Кампа - професор економіки в Стокгольмському інституті перехідної економіки (SITE) при Стокгольмській школі економіки. Перш ніж приєднатися до SITE вона була професором в Університеті Калгарі. Памела отримала ступінь PhD з економіки в Інституті міжнародних економічних досліджень (IES) у Стокгольмському університеті. Вона також співпрацює з Mistra Center for Sustainable Markets (MISUM) і Dondena Gender Initiative.

Христина Голинська

Київська школа економіки (KSE)
cholynska@kse.org.ua

Христина Голинська є студенткою PhD програми у Pardee RAND Graduate School (Санта Моніка, США) та запрошеною викладачкою у Київській школі економіки (департамент публічної політики і врядування). Вона є експерткою в проекті моніторингу реформ iMoRe, який проводить VoxUkraine. У 2017-2020 роках вона працювала

freepolicybriefs.com

Форум досліджень країн Східної Європи та країн, які розвиваються (FREE) - це мережа наукових експертів з економічних питань зі Східної Європи та колишнього Радянського Союзу, які працюють в наступних дослідницьких центрах: BEROC (Мінськ), VICEPS (Рига), CEFIR (Москва), SenEA (Щецин), ISET (Тбілісі), KSE (Київ) та SITE (Стокгольм). У 2019 році дослідники FREE за підтримки Шведського агентства з міжнародного розвитку (Sida) ініціювали створення Форуму з досліджень гендерної економіки (FROGEE). Публікації в рамках ініціативи FROGEE сприяють дискусії про гендерну нерівність у регіоні Центральної та Східної Європи. Думки, висловлені в усіх публікаціях мережі FREE, є думками авторів; вони необов'язково відображають Форуму FREE, його науково-дослідницьких центрів або Sida.

головою KSE StratBase та стратегічною аналітикинею у Гаазькому центрі стратегічних досліджень.

Христина Гиренко

Київська школа економіки (KSE)

Христина Гиренко є студенткою аспірантури Київського національного економічного університету ім. Вадима Гетьмана (під міжнародним керівництвом (Україна/Німеччина)) та дослідницею Київської школи економіки (Департамент публічного адміністрування).

Христина Гиренко була залучена у громадський сектор та європейські молодіжні активності протягом 5 років, роблячи значний внесок у формування українського громадянського суспільства. Вона також брала участь в організації кількох молодіжних проектів в країнах ЄС в рамках молодіжних проектів Erasmus+. Вона є засновницею проекту соціальної інклюзії для жінок "Мокоша" в Україні.